

PEDAGOGICAL SCIENCES

THE FRAMEWORK FOR THE DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING IN YOUNG SCHOOL CHILDREN THROUGH VALUATION OF KEY COMPETENCES

Balercă V.

PhD.,

State University of Moldova

Chisinau – Republic of Moldova

CADRUL DE DEZVOLTARE A GÂNDIRII CRITICE LA ȘCOLARII MICI PRIN VALORIFICAREA COMPETENȚELOR-CHEIE

Balercă V.

Doctorand,

Universitatea de Stat din Moldova

Chișinău – Republica Moldova

Abstract

In the current context, the formation of critical thinking skills represents a desire of education with innovative visions regarding the development of learners in accordance with the dynamics of a society in continuous change. Therefore, a restructuring of traditional teaching methods is required and the promotion of learning centered on the student, on his needs and on psycho-individual and age specificities. Under these conditions, it is recommended to reorient the pedagogical act, centering and directing it on key competencies in order to satisfy educational needs with positive effects on the development of higher cognitive skills.

Adnotare

În context actual, formarea abilităților de gândire critică reprezintă un deziderat al învățământului cu viziuni inovatoare în ce privește dezvoltarea educabililor în concordanță cu dinamica unei societăți într-o continuă schimbare. Se impune așadar o restructurare a metodelor didactice tradiționale și promovarea unei învățări centrate pe elev, pe nevoile acestuia și pe particularitățile psihoindividuale și de vârstă. În aceste condiții se recomandă reorientarea actului pedagogic, centrarea și direcționarea lui pe competențe-cheie în vederea satisfacerii nevoilor educaționale cu efecte pozitive pe planul dezvoltării abilităților cognitive de tip superior.

Keywords: key competences, critical thinking, young learners, cognitive skills, knowledge, skills, attitudes

Cuvinte-cheie: competențe-cheie, gândire critică, școlari mici, abilități cognitive, cunoștințe, abilități, atitudini

Pe baza particularităților psihoindividuale și de vârstă de manifestare a gândirii critice la școlarii mici se conturează profilul personalității elevului cu potențial în dezvoltarea acestui aspect prin evidențierea trăsăturilor caracteristice. Demersul educațional al cadrului didactic de stimulare și dezvoltare a acestui tip de gândire superioară trebuie să aibă la bază o serie de repere de cunoaștere / recunoaștere a acțiunilor specifice în vederea organizării activității educative centrate pe nevoile elevilor și pe nivelul capacităților cognitive.

Spre deosebire de perspectivele tradiționale, noile abordări oferă elevului un rol activ, combătându-se pasivitatea în gândire fiind în același timp participant la propria formare alături de profesor, dar și responsabil în realizarea procesului de învățare. Perspectivele de identificare a copilului cu manifestări de gândire critică, în linii mari, vizează recunoașterea capacității de asumare a implicării profunde în actul educativ printr-o organizare eficientă a proiectului de învățare personalizat, prin construirea cunoașterii, asumarea de riscuri, conștientizarea eforturilor ce trebuie depuse, selectarea

strategiilor de învățare adecvată și gestionarea corectă a timpului.

Procesul complex de dezvoltare a gândirii critice la școlarii mici are ca punct de plecare stimularea și valorizarea motivației intrinseci a educatului și a dorinței de căutare, experimentare, descoperire, investigare. Realizarea profilului de personalitate a copilului cu manifestări critice trebuie să demareze cu cunoașterea acestui aspect: **implicarea motivațională**. Motivația reprezintă o condiție necesară ce se cere îndeplinită pentru un demers educațional de stimulare cognitivă cu rezultate pe termen lung.

O abordare completă a procesului de stimulare și dezvoltare a gândirii critice la învățământul primar se poate realiza pe baza competențelor-cheie precizate în Legea Educației Naționale. Conform Comisiei Europene „competențele - cheie reprezintă un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, deprinderi (abilități) și atitudini de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru incluziune socială și inserție profesională. Acestea trebuie dezvoltate până la finalizarea educației obligatorii și trebuie să acționeze ca un fundament pentru învățarea în continuare, ca parte a învățării pe parcursul întregii vieți”. Potrivit acestei definiții școala este

răspunzătoare de formarea elevilor din perspectiva abilităților de adaptare la o societate într-o continuă schimbare și oportunitatea de învățare în toate etapele vieții.

Formarea școlarii mici din perspectiva dezvoltării gândirii critice poate fi raportată la competențele-cheie și reprezintă aspecte orientative ce ghidează cadrul didactic în activitatea de proiectare a conținuturilor curriculare. Astfel, conform recomandărilor se identifică cele 8 competențe-cheie (Recomandarea Consiliului privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul vieții 2018/C189/01) cu aplicabilitate pe învățământ primar și gimnazial:

- Competență de literație;*
- Competență în multilingvism;*
- Competență matematică și competență în științe, tehnologie și inginerie;*
- Competență digitală;*

Competență personală, socială și a învăța să înveți;

Competență civică;

Competență antreprenorială;

Competență de sensibilizare și exprimare culturală.

Pe baza acestor competențe-cheie se conturează profilul școlarii mic care are manifestări specifice gândirii critice exprimate în termeni concreți prin capacitatea de rezolvare a situațiilor pe baza cunoștințelor anterioare și a deprinderilor. În tabelul de mai jos s-a realizat adaptarea competențelor menționate la învățământ primar raportate la nivelul teoretic, la nivelul abilităților practice și la nivel atitudinal din perspectiva problematicii gândirii critice prin realizarea unui tablou complet ce poate ghida cadrul didactic în evaluarea corectă a copiilor.

NR. CRT.	COMPETENȚA-CHEIE	CUNOȘTINȚE	ABILITĂȚI	ATITUDINI
1.	<i>Competența de literație</i>	<ul style="list-style-type: none"> *analizează textele literare și nonliterare prin evidențierea mesajului transmis de autor; *identifică tipurile de comunicare (orală și scrisă); *reprezintă și înțelege realitatea prin folosirea limbajului; *sintetizează cunoștințele și le comunică; *interpretează conceptele și convingerile personale și le exprimă cu ajutorul limbajului oral sau scris; 	<ul style="list-style-type: none"> *se adaptează la contextul situației de comunicare; *identifică sursele și le folosește în clarificarea situațiilor de învățare; *utilizează resurse proprii în argumentarea orală sau scrisă raportată la context; *operează cu informațiile și le restructurează în funcție de situații; *evaluează informațiile și le utilizează adecvat; 	<ul style="list-style-type: none"> *manifestă o atitudine deschisă față de un dialog constructiv; *identifică calitățile estetice și le apreciază; *analizează impactul limbajului în interacțiunea cu ceilalți; *identifică aspectele pozitive de utilizare a limbajului cu efecte sociale benefice;
2.	<i>Competența în multilingvism</i>	<ul style="list-style-type: none"> *identifică termenii noi și le înțelege sensul; *interpretează mesajele utilizând acțiuni de ascultare, citire, scriere raportate la specificul limbii studiate; *realizează acțiuni de mediere și înțelegere interculturală; *integrează tipurile de comunicare în limba străină în contexte culturale și sociale adecvate; 	<ul style="list-style-type: none"> *înțelege mesajele orale transmise; *inițiază, susține și încheie o conversație într-o limbă străină; *are capacitatea de citire, înțelegere și redactare a textelor în limbi străine la niveluri de performanță diferite; *utilizează resursele prin învățarea limbii străine în context formal, informal și nonformal; 	<ul style="list-style-type: none"> *analizează diversitatea culturală și o apreciază corespunzător; *manifestă respect pentru interesul lingvistic individual; *apreciază interacțiunile sociale cu persoane care aparțin minorităților;

3.	<i>Competență matematică și competență în științe, tehnologie și în-</i>	<ul style="list-style-type: none"> *identifică rolul matematicii în viața cotidiană; *utilizează limbajul matematic și termeni; *selectează informația relevantă necesară soluționării problemelor matematice; *argumentează alegerea unei metode de rezolvare a problemei; *cunoaște principiile de bază ale lumii înconjurătoare; *înțelege conceptele științifice și teoriile care stau la baza producerii fenomenelor naturale; *identifică rolul științei și tehnologiei în activitatea umană; *evidențiază și argumentează rolul progreselor științifice și le raportează la sistemul de valori sociale și culturale; 	<ul style="list-style-type: none"> *aplică principiile matematice în viața cotidiană în contexte diferite; *argumentează etapele raționamentelor matematice; *utilizează scheme logice în demonstrațiile matematice; *rezolvă situații de învățare prin comunicarea în limbaj matematic și prin selectarea de resurse adecvate; 	<ul style="list-style-type: none"> *manifestă respect față de adevărurile matematice; *exprimă o atitudine de respect și perseverență în activitatea de găsim a soluțiilor problemelor matematice și ale lumii înconjurătoare; *evaluează constant validitatea argumentelor; *manifestă interes și motivație în aplicarea matematicii în contexte de învățare diferite;
4.	<i>Competență digitală</i>	<ul style="list-style-type: none"> *identifică rolul tehnologiilor societății informatice; *utilizează instrumente informatice în diferite contexte; *identifică formele și metodele utilizate pentru accesul la informație; *înțelege rolul inovațiilor în implementarea tehnologiilor noi; *cunoaște informațiile și modul de utilizare a serviciilor de pe internet; *accesează, explorează servicii informatice pentru a elucida dileme educaționale; *înțelege oportunitățile și riscurile internetului și comunicării cu ajutorul tehnologiei informatice; 	<ul style="list-style-type: none"> *caută, selectează și procesează informații în vederea procesării lor; *are abilități de manipulare a calculatorului cu scopul informării; *utilizează tehnologiei digitale cu scopul incluziunii sociale și a colaborării cu ceilalți; *manipulează tehnologia în vederea realizării scopurilor personale și comerciale; *gestionează și protejează conținuturile și datele digitale; 	<ul style="list-style-type: none"> *are o abordare etică și responsabilă în utilizarea mijloacelor informatice; *manifestă o atitudine critică referitor la tehnologiile digitale; *conștientizează impactul social și economic de utilizare a calculatorului; *se exprimă creativ / critic în rezolvarea sarcinilor de învățare cu ajutorul tehnologiei;
5.	<i>Competență personală, socială și a învăța să înveți</i>	<ul style="list-style-type: none"> *conștientizează nevoile de formare personală; *identifică oportunitățile necesare evoluției personale; *asimilează și procesează cunoștințele noi în vederea orientării și consilierii; *utilizează cunoștințe și experiențe de viață anterioare și le aplică în contexte diferite; *aplică strategii de învățare adaptate propriei persoane; *analizează punctele tari și punctele slabe ale aptitudinilor personale; *selectează oferte de educație și formare adecvate profilului personal; 	<ul style="list-style-type: none"> *exploatează și asimilează cunoștințe și aptitudini necesare dezvoltării personale; *gestionează eficient propria învățare și evoluție școlară; *manifestă perseverență în învățare prin concentrarea pe perioade lungi de timp; reflectă critic obiectul și finalitățile învățării; *manifestă autonomie în învățare și autodisciplină; *evaluează rezultatele muncii personale și caută soluții de ameliorare; 	<ul style="list-style-type: none"> *manifestă motivație și încredere în reușita învățării; *sprijină propriul proces de învățare prin înlăturarea obstacolelor; *exploatează oportunitățile de învățare prin aplicarea achizițiilor în diferite situații de viață; *manifestă colaborare, integritate socială și asertivitate; *identifică și stabilește scopuri în vederea dezvoltării rezilienței și încrederii în reușita învățării;

6.	<i>Competență civică</i>	<ul style="list-style-type: none"> *are cunoștințe despre evenimentele contemporane; *analizează critic evoluția istoriei naționale și mondiale; *cunoaște conceptele de bază despre dinamica grupurilor sociale; *înțelege dimensiunile multi-culturale și socioeconomice; 	<ul style="list-style-type: none"> *se implică eficient în problemele sociale prin interacțiunea cu ceilalți pe baza intereselor comune; *are abilități de formulare a argumentelor prin participarea constructivă la acțiuni sociale; 	<ul style="list-style-type: none"> *exprimă interes pentru dezvoltarea socială durabilă; *participă la procesul decizional la nivel de instituție și comunitate; *promovează o atitudine deschisă față de viața privată a celorlalți;
7.	<i>Competență antreprenorială</i>	<ul style="list-style-type: none"> *identifică contextele și oportunitățile de aplicare a ideilor personale; *înțelege importanța implicării în proiecte cu beneficii pe plan personal; *conștientizează principiile etice de funcționare în scopul unei dezvoltări durabile; 	<ul style="list-style-type: none"> *manifestă reflecție critică și constructivă în procesele inovative; *mobilizează resurse umane și materiale în vederea susținerii activității antreprenoriale; *ia decizii financiare prin raportarea la costuri; *negociază cu ceilalți și comunică eficient; 	<ul style="list-style-type: none"> *manifestă spirit de inițiativă în proiectarea activității antreprenoriale; *manifestă autocontrol și perseverență; *manifestă empatie și o abordare etică pe parcursul procesului; *valorizează ideile celorlalți și îi motivează;
8.	<i>Competență de sensibilizare și ex-Competență de sensibilizare și ex-</i>	<ul style="list-style-type: none"> *cunoaște cultura locală și națională și formele de exprimare prin moștenire și tradiții; *analizează formele de exprimare culturală și felul în care influențează ideile fiecăruia; *înțelege modul de comunicare al ideilor prin diferite metode; *conștientizează importanța cunoașterii și dezvoltării propriei identități culturale; 	<ul style="list-style-type: none"> *apreciază critic și estetic valorile culturale naționale; *transferă posibilitățile sociale și economice în activități culturale; *compară opiniile personale cu ideile celorlalți; *manifestă aptitudini creative transferate în activitățile școlare; 	<ul style="list-style-type: none"> *exprimă respect față de propria cultură; *manifestă creativitate și dorința de dezvoltare a idealurilor estetice prin exprimarea artistică; *participă intens la viața culturală;

Tabelul prezentat vizează trei aspecte importante ce orientează cadrele didactice în activitatea de potențare a dimensiunii critice a gândirii: cunoștințele, abilitățile specifice și atitudinile. În privința **cunoștințelor** este știut faptul că gândirea critică se poate dezvolta doar în condițiile existenței unui fundament teoretic riguros și pe fondul contradicțiilor dintre informațiile vechi și cele noi. În ceea ce privește **abilitățile specifice** se evidențiază importanța formării la elevi de deprinderi de utilizare a acestor informații, de

restructurare și utilizare în contexte diferite de învățare. Aspectul atitudinal are un rol esențial în demersul educațional de formare și dezvoltare a gândirii critice accentuându-se latura motivațională care reprezintă mecanismul funcțional de realizare a acesteia.

Referințe

1. Council Recommendation on key competences from a lifelong learning perspective 2018/C189/01